

Sergio TAVČAR, Simon LIČEN

ODNOS MED TRENERJEM IN SODNIKOM TER ODNOS SODNIKA NA TEKMI

Sergio Tavčar je košarkarski trener z več kot tridesetletnimi izkušnjami, približno tolikšen pa je tudi njegov staž kot športni novinar, publicist in komentator.

V svoji trenerski karieri je vodil košarkarske selekcije igralcev obeh spolov in vseh starosti, od minibasketa preko vseh mlajših starostnih kategorij do članskih moštev. Sergio Tavčar je bil tako pomočnik trenerja zamejskega Jadrana leta 1979, ko so na Opčinah gostovali evropski prvaki Bosne iz Sarajeva. Za Bosno sta takrat igrala Mirza Delibašić in Žarko Varajić, moštvo pa je treniral Bogdan Tanjević.

Svojo novinarsko pot je pričel na televizijski postaji Koper Capodistria, kateri je ostal zvest vse do danes. Prva košarkarska tekma, ki jo je komentiral, je bil finale evropskega pokala leta 1971 med moštvoma CSKA Moskva in Ignis Varese. Do danes je zbral več kot 3000 televizijskih prenosov. Bil je dopisnik italijanske revije Giganti del Basket in soavtor knjige ob 25-letnici košarkarskega društva Jadran.

Tavčar je bil med letoma 1996 in 2000 deželni svetnik italijanske košarkarske zveze, leta 1999 pa je prejel zlati mikrofonski priznanje za radijskega in televizijskega novinarja v Sloveniji. Peter Vilfan je zanj dejal, da je legenda in da upa, da bo lahko sam nekoč tak, kot je Tavčar sedaj.

Članek je nastal po predavanju, ki ga je Sergio Tavčar pripravil na povabilo Strokovnega sveta Društva obalnih košarkarskih sodnikov. Predavanje je potekalo 28. januarja 2005 v Kopru. Članek je po predavanju uredil in zapisal Simon Ličen. Besedilo, zapisano v *poševnem tisku*, označuje pripombe in komentarje posameznih udeležencev med samim predavanjem.

SERGIO TAVČAR O SEBI

Najprej nekaj stvari o meni. Z resnim, aktivnim treniranjem sem prenehal pred petimi leti. Igrati pa sem prenehal leta 1968, torej ko se je igrala še »Avstroogrška« košarka. Takoj sem začel zelo resno in tekmovalno trenirati.

To je trajalo do leta 1988, ko sem zelo hudo zbolel in sem moral za šest mesecev v bolnišnico. Tedaj sem moral zapustiti moštvo, ki sem ga vodil, moral pa sem tudi preskočiti zimske Olimpijske igre v Calgaryju kot komentator ... Kakšna smola!

To govorim zato, ker se je v času od začetka moje trenerske poti košarka zelo spremenila. V tem času se je veliko stvari spremenilo in morda se mi boste kdaj zasmejali, ker je že kaj novega v primerjavi s tistim, kar vam bom povedal.

Pred začetkom današnjega druženja sem zato v košarkarskih pravilih preveril, kako se danes glasi pravilo o korakih. Ko zadnje čase prenašam tekeme, se mi zazdi, da se je pravilo o korakih popolnoma spremenilo. Pravilo je v resnici natanko takšno, kot je bilo, ko sem jaz pred 35 leti začel trenirati! Takrat sem imel 20 let in sem ugotovil, da sem kot igralec slab. Ker pa mi je bilo delo z mladimi vedno v veliko veselje, sem se odločil, da bom postal trener. Zato sem najprej vzel v roke košarkarska pravila in preveril, kaj pravijo. Nisem namreč želel naučiti svojih igralcev nepravilnih gibov! Vse od tedaj se pravilo o korakih ni spremenilo. Tedaj so sodniki tako v Italiji kot v Sloveniji veliko bolj dosledno sodili korake. Zato sem mislil, da se je pravilo o korakih skozi leta spremenilo. Pravilo se ni spremenilo, torej so se spremenili časi, očitno so se spremenili sodniki in tudi o tem bi se morali pogovarjati.

Trenirati sem začel zelo mlad. Tedaj sem nekaj časa bil alfa in omega našega društva, ker sem bil pač edini, ki je v njem deloval. To so bili junaški časi, ko smo na Opčinah sami barvali igrišče. Tudi pozimi smo igrali na zunanjem igrišču, tako da je bil včasih zadnji trening pred tekmo razbijanje ledu in posipanje igrišča s soljo v soboto popoldan. Od tedaj se pravilo o korakih ni spremenilo.

Govoril bom v vlogi trenerja, torej kot tisti, ki bi moral prvenstveno biti naperjen proti vam. Zato bom rekel tudi kaj provokativnega. Vendar to ni mišljeno kot žalitev vam ali komurkoli. Razjasniti želim določene stvari in dobiti hočem tudi vašo povratno informacijo. Tudi sodniki morate povedati svoje mnenje in predstaviti svoj pogled. Trenerji in sodniki se premalo pogovarjamo. Toda pogovor je edini način, da se določene stvari razčistijo in da smo si z njimi vsi na jasnem.

ODNOS MED TRENERJEM IN SODNIKOM

Temi današnjega predavanja naj bi bili odnos med trenerjem in sodnikom ter odnos in vedenje sodnika med tekmo.

Na tekmi je odnos med trenerjem in sodnikom običajno tragičen. Kakšne so vaše izkušnje? Kakšni so vaši odnosi s trenerji?

- *Odkvisno.*

Odkvisno od trenerja. Ko prejmete delegacijo za tekmo, ste včasih verjetno nezadovoljni, da vas pošiljajo soditi k tečnim trenerjem. Verjetno se tudi med seboj pogovarjate, kje in komu neradi sodite.

Tudi trenerji smo včasih pred tekmo zaskrbljeni nad tem, kdo nam bo sodil. Tudi mi smo včasih nezadovoljni z delegacijami. Zato je odnos med trenerjem in sodnikom pomemben in ko v odnosu pride do takšnega nezadovoljstva, je nekaj narobe.

Jasno je, da ima vsak človek svoj značaj. To velja tudi za trenerje in sodnike. Nekateri ljudje so nam bolj simpatični, nekateri manj. Ko pride do kratkega stika med značajema trenerja in sodnika, se skregamo. To velja tako v zasebnem kot v javnem življenju. Toda to moramo znati premostiti.

Druga pomembna stvar je pomanjkanje komunikacije. Jasno je, da med trenerji in sodniki primanjkuje komunikacije. Kdo je kriv za pomanjkanje komunikacije? Trenerji smo vedno prepričani, da ste vi. Sodniki ste vedno prepričani, da smo krivi mi. Toda nekje je potrebno napraviti korak v smeri povečanja in izboljšanja komunikacije.

Kakšno vrsto komunikacije potrebujemo? Nič posebnega, komunikacija je v tem, da se pogovarjamo. Najbolje je, da se pogovorimo veliko po tekmi, 35 dni po tekmi. Ne pred tekmo ne med tekmo. Vsekakor se pogovorimo veliko po tekmi. Takoj po tekmi je situacija navadno še napeta, trenerju adrenalin naraste do zvezd in se zagotovo skrega.

V Italiji smo imeli enega sodnika, ki je vedno sodil proti moštvu, ki sem ga vodil. Ko nam je sodil ta sodnik, sem navadno dobil tehnično napako že v sedmi ali osmi minuti tekme. Nekoč pa sem se odločil, da mu jo zagodem in mi ne bo mogel dosoditi tehnične napake. Zato se odločim, da bom med tekmo

sedel. Tekma se začne. Čez čas sodnik dosodi nekaj v našo škodo in me pogleda, kako bom reagiral. Ampak sam ostanem miren.

Tekma se konča in sodnik je dosodil dvajset odločitev v našo škodo. Tekmo izgubimo, jaz pa ostanem miren. Čez deset minut grem do sodniške slačilnice po svoj izvod zapisnika. Sodnik ravno pride izpod tuša in mi pravi: »Dobra tekma, Sergio, škoda za poraz, ste imeli malo smole.« Že prej sem vam povedal, da se po tekmi adrenalin nakopiči. Meni je zavrelo in naslednjih dvajset minut so se stene slačilnice tresle. Morala anekdote pa je: po tekmi se s trenerji ne pogovarjajte.

Anekdoto sem povedal tudi zato, da bi opozoril na eno vrsto obnašanja sodnikov, ki je nedopustno. Ko dosodite nekaj proti enemu moštvu, preverite reakcijo trenerja na klopi. To je ena od stvari, ki jih trenerji ne prenesejo.

Zdelo se vam bo neverjetno in nemogoče, ampak tudi trener je pripravljen priznati, da se lahko sodnik zmoti. Sodnik naredi napako, trener se zato razjezi, ampak nadaljujemo brez problema. Zadeva se zaključi. Trener pa ne prenese, ko se sodnik zmoti, trener nekaj pripomni, sodnik pa mu takoj ukaže, da naj bo tiho.

Komunikacija med trenerjem in sodnikom

Ne vem, če imate kdaj skupne sestanke s trenerji. Nikjer jih ni. In to je prva stvar, ki bi vedno morala biti.

- Če pa ne poznajo pravil.

Trenerji, kajne? Strinjam se, toda povem vam, da je tega vedno manj. Toda pripomba je dobra, ker kaže na vaše mnenje o trenerjih. Da ne poznajo pravil. Naučite jih! Temu pa so namenjeni takšni sestanki in seminarji! Zakaj ne povabite trenerjev na seminar in jim natančno razložite, kaj so in kaj niso koraki. Ko jim to razložite, jim lahko nato mirno rečete: »Ljudje moji, zdaj bodite pozorni. Naslednjič ko boste na tekmi neupravičeno zahtevali korake, ne boste dobili tehnične, ampak greste takoj iz dvorane, boste izključeni. Enkrat za vselej si to zapomnite.« To je edina stvar, ki bi jo v tej situaciji rekel sam.

Še vedno ne razumem, zakaj se trenerji in sodniki ne morejo enkrat za vselej usesti skupaj. Če že ne drugače pa zato, da pokažejo dobro voljo. Lahko se tudi skregamo. Tudi prav je, da se skregamo, saj ima vsak svoje mnenje in poglede in potrebno si jih je izmenjati in soočiti. Lahko se skregamo, toda ne na igrišču, ampak zunaj njega. Pomembno pa je, da na koncu skupaj oblikujemo rešitev za nastale težave.

Bistveno je, da sta trener in igralec dva igralca iste gledališke igre. Na igrišču igra vsak od njiju svojo vlogo v predstavi. To je potrebno razumeti.

Najboljša stvar, ki jo lahko kadarkoli in kjerkoli v življenju naredite, je, da se postavite v kožo nekoga drugega. Pred tekmo se poskusite postaviti v kožo trenerja. Poskusite se zavedati, o čem razmišlja trener pred tekmo. Posebej, če je tekma zanj pomembna. Razmišljal bo o svojem najboljšem igralcu, ki pa ima zvit mezinec. Razmišljal bo o tem, kako je slabo spal ponoči. Razmišljal bo, kako bo igral kombinacijo »tri krat koren iz dva«. Razmišljal bo, s katerimi igralci začeti tekmo, kako braniti nasprotnikovega najboljšega igralca, in tako dalje. Trener pred tekmo ne razmišlja o sodnikih, oziroma ne bi smel razmišljati o sodnikih. Sodniki so njegova zadnja skrb. Zato ko pred tekmo pridete na igrišče, ga iz vljudnosti pozdravite, nato pa pojdite stran od njega. Njemu tako naredite največjo uslugo.

Tudi ko se tekma začne, trener še ne razmišlja o sodnikih. On je zatopljen v svoje kombinacije. Celo ko se na tekmi zgodi prva sporna sodniška odločitev, trener običajno še ne reagira. Zato je lahko vaš največji uspeh, če skušate biti na tekmi popolnoma nevidni. Včasih se po koncu tekme zgodi, da trener sploh ne ve, kdo je sodil. Mislim, da je za sodnika to največja pohvala, ki jo lahko prejme. To pomeni, da ste dosodili tisto, kar je bilo potrebno, in niste dosodili tistega, kar ste lahko spustili. Predvsem ste dovolili, da se igra.

Trener torej neprestano razmišlja o svojih kombinacijah. Zamislite si to situacijo: rezultat je izenačen, 32 proti 32. Vaše moštvo je v obrambi in oglasi se znak za iztek obdobja 24 sekund. Fantastično. Nasprotniki so izgubili žogo zaradi prekrška 24 sekund. Trener znori od veselja. To je največje zadovoljstvo, ki ga trener lahko na tekmi doživi, ker pomeni, da si igral dobro obrambo. Nato gre moštvo v napad. Krasna akcija, igralec gre v prodor in zgreši polaganje. Trenerju se v tem trenutku sesuje svet in bi najraje sesul tudi telovadnico. Jasnó je, da bo moral to svojo jezo, ves ta svoj adrenalin, nad nekom izprazniti. Ta »nekdo« so vsi: od klopi, ki jo hočeš brcniti, do namestnikov na klopi, ki jih hočeš prebutati, in sodnikov, na katere boš začel kričati. Ko se to zgodi, je z vaše strani dobro, da vam gre to skozi eno uho noter in skozi drugo ven. Trener ni jezen na vas, trener je jezen na cel svet. Trener ima neko »kozmično jezo«, v tem trenutku je jezen na celo vesolje, torej tudi na vas. Če ste lahko tako pametni in uvidevni, da v takšnem trenutku sprejmete, da je trener jezen nad celim vesoljem, boste tudi razumeli, da ga je najbolje pustiti pri miru.

Jasno pa je, da to velja samo za trenerje, ki so korektni.

Drugo pa je, ko je trener nekorekten. Nekateri trenerji so tudi takšni. To so trenerji, ki želijo sodnika izzivati za vsako ceno. Sodniku ugovarjajo tudi pri

najbolj nespornih odločitvah. Takšne trenerje morate utišati. Ne dobesedno, čeprav bi si morda to želeli, ampak disciplinsko. To so trenerji, ki jih niti sami trenerji ne maramo. Takšni škodujejo tudi svojim kolegom.

Takšni trenerji torej ugovarjajo sodniku tudi, ko je odločitev jasna in nesporna. Takrat se sodnik, ki je tudi človek, razjezi in postane živčen. Vsak človek, ki je živčen, svojega dela ne opravlja kakovostno. To je normalno. Toda drugi trener, ki hoče biti do sodnika in do tekme korekten, je zaradi tega oškodovan, ker začne sodnik soditi slabo. Do takšnih nekorektnih trenerjev morate zato biti neizprosni. Ne bojte se kaznovati takšnih trenerjev, ker takšni trenerji škodujejo vsem nam. Toda ponavljam: znati morate razlikovati, kdaj je trener jezen nad celim svetom in kdaj trener namenoma izziva. Ko to ugotovite, postane to vaša največja odlika.

Odnos in vedenje sodnika

Ne boste me prepričali, da kadar sodite neko sporno situacijo, ne veste, da je sporna. Zgodi se sporna situacija in enemu od vpletenih igralcev dosodite osebno napako. Sodniki veste, da bi lahko dosodili osebno napako v obrambi ali pa v napadu. Karkoli dosodite, bo pravilno, in v takšni akciji veste, da nekaj morate dosoditi. Odločiti se morate v delčku sekunde in veste, da bo po odločitvi eden od trenerjev zadovoljen, drugi pa se bo razjezil. To je logično, vsaka klop vidi dogodek po svoje. Zato če se v takšnih situacijah eden od trenerjev razjezi, morate to pričakovati. Razložite mu, kako ste vi videli akcijo, kaj se je po vašem mnenju zgodilo in zakaj ste se tako odločili, in trener bo prenehal. Če trener ni zlonameren, se zadeva zaključi. Toda ponavljam, to ne velja za slabonamerne trenerje, ki že *a priori* izzivajo in ugovarjajo.

Najslabša stvar, ki jo lahko naredite, ko se trener po sporni situaciji razjezi, je, da v naslednji akciji »kompenzirate«. Kompenzacija je, da moštvu dosodiš nekaj, kar ne obstaja. Najslabše, kar se vam lahko zgodi v takšnih primerih, je, da se začnejo igralci obeh moštev krohotati. Trenerja se spogledata, oba skomigneta z rameni, vi pa izpadete popolnoma neresno.

Če kompenzirate, gre tekma k vragu. Na tekmi izgubite vso avtoriteto, kot sodniki ste pogoreli in kakorkoli se tekma konča, bodo vsi nezadovoljni.

Zavedati se morate, kakšna živčna moč in napetost sta v trenerju med tekmo. Trenerji so polni »elektrike« in najpomembnejša stvar je, da ste daleč od njih. To je elektrika, ki se lahko prenese na vas ali pa jo trener sprosti nad vami. Čim dlje stojite od trenerja, tem bolje. Niti trenerji nočejo, da jim hodite blizu. Tudi če hočete med tekmo vzpostaviti kontakt, da bi trenerja umirili, sebi in njemu

naredite medvedjo uslugo. Trenerja morate pustiti na miru. Bolj kot ste »računalniški«, bolj vas bo trener upošteval in hvalil.

Trenerji pravijo, da bi bilo idealno, če bi tekme sodili računalniki. Torej – bolj »računalniški« kot ste vi, boljše je. Toda naredite majhen miselni preizkus: kaj bi se na tekmah dogajalo, če bi sodili računalniki? Nепrestano bi sodili korake in osebne napake. Ne bi šlo. Povedati želim, da košarke ne morejo soditi računalniki, ker imamo tukaj opravka z ljudmi. Zamisel pa je, da bi se obnašali približno kot taki. V vaši sodniški presoji pa je vedeti, kdaj soditi več, kdaj dosoditi osebno napako in kdaj pravzaprav ni potrebno soditi ničesar.

Sergio Tavčar in njegov pogled na sodobno košarko

- *Ko poslušam tvoje komentarje, se med tekmami redko opredeliš do sodnikov. Ko pa je potrebno, nastopiš zelo rigorozno. Zelo pomembno se mi zdi, da se s tem ukvarja nekdo, ki je delal v košarki, najprej kot igralec, nato pa kot trener ali sodnik.*

V Italiji smo imeli zelo pametno pravilo, ki so ga nato opustili. Fant, ki se je vpisal na trenerski tečaj, je moral poleg ostalih obveznosti v eni sezoni odsoditi 39 tekem. Pravilo je bilo uvedeno iz čiste nuje, ker pač ni bilo sodnikov. Toda takrat so bili seminarji na prvi, začetni stopnji skupni za trenerje in za sodnike. To je bilo zame fantastično, in to tako za trenerje kot za sodnike.

Spomnim se teh fantov, bivših igralcev v klubih, ki so prihajali k nam soditi te obvezne tekme. Tudi če niso imeli tehnike sojenja izpiljene do podtankosti, smo jim kakšne napake oprostili, ker smo vedeli, da je bil igralec in da na tekmi razmišlja kot igralec. Ko si narediš izkušnjo z vseh treh področij, najprej kot igralec, potem kot sodnik in potem še kot trener, je jasno, da imaš popolnoma drugačen pogled na košarko. Mislim, da je lahko samo bivši igralec uspešen sodnik. Ne govorim o igranju na najvišjih nivojih, dovolj je, da si igral košarko v mlajših kategorijah. Dvomim, da lahko nekdo, ki ni nikoli igral košarke, pride do vrhunskega sojenja.

Pri nas na Opčinah so včasih prišli soditi sodniki iz prve lige. Njim ni padla krona z glave, jaz pa sem se od njih veliko naučil. Nekoč smo igrali tekmo minibasketa in v moštvu sem imel zelo dobrega igralca. To je bil Valter Sosič, ki je pred nekaj dnevi prišel v polfinale Svetovnega prvenstva veteranov ... Bil je daleč najboljši igralec v mojem moštvu minibasketa, ker je košarko igral že od malega in tehniko igranja je imel že podrobno izdelano.

Finalno tekmo turnirja v Škednju je sodil sodnik iz prve lige. Devetim igralcem na igrišču je dovolil početi vse: dvojno vodenje, hodili so z žogo v rokah. Našemu najboljšemu igralcu pa je dosodil vse, kar je naredil narobe. Od napačnih prehodov v vodenje do napačnih zaustavljanj. Vse.

Po koncu tekme sem stopil do sodnika in ga vprašal, zakaj se je znašal nad mojim igralcem. Zakaj je sodil vse proti njemu, če je edini igralec v moštvu, ki zna igrati? Sodnik mi je dejal: »*Ostali so se igrali, nimam jim kaj soditi, ker nimajo pojma. On pa zna igrati, on bo igral košarko in zato ga moram že sedaj naučiti pravil.*« Fantastično. Sodniku sem se zahvalil in ga pohvalil. Njegov pedagoški pogled je bil: »*On zna igrati, zato mu pri enajstih že sodim. Že sedaj ga je potrebno naučiti, kaj je prav in kaj ni.*« In to je tudi dober podporni razlog trditvi, da računalnik ne bo nikoli mogel zares pravilno soditi.

Če omenim še svoj pogled na košarko. Ne vem, če se boste strinjali z menoj, toda mislim, da je košarka nekoč bila kot balet, danes pa je postala prepir. Igralci se na igrišču praktično tepejo. In priznam, da je danes za vas zagotovo težje soditi tekmo kot nekoč. Skoraj v vsakem napadu pride do »klatenja« v raketih, vi pa morate nekaj dosoditi. Pravilo »*hand-checkinga*«. Na papirju obstaja. Če bi ga upoštevali, koliko časa bi lahko igrali v Evroligi? Dve minuti in pol? Zdi se mi, da je danes skoraj nemogoče odsoditi tekmo.

Moj pogled na košarko je zato zelo preprost: če ne bi delal kot reporter, danes ne bi gledal košarke, ker se ne zabavam. Zame je košarka igra nadigravanja, igra inteligence. Pred leti v ZDA niso zaman obiskovali univerzo, preden so lahko igrali v NBA ligi. Košarka je bila igra nadigravanja, igra tehnike. Poudarjena je bila tehnična plat igre, v kateri je bil največji dosežek »*imeti za norca*« nasprotnika s spretnostjo, vodenjem in podajami. Ne zanima me igralec, ki zabija z vseh koncev in krajev. Mene zanimajo akcije, finte in podaje, nadigravanje. Danes pa je vse skupaj eno samo prerivanje. Kdo bo koga odrinil dlje od koša. Sodniki zato ne morete popraviti košarke. Krivi so trenerji, kriva je družba, kriva je NBA, ki med mladimi propagira ta model mačizma.